

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Sect. Vlt. argumenta adversaria solvuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

Quæst. IV. An Deus sit in spat. imag. 221

lis scientia per argumentum, & incrementum intrinsecum sui. Clarius, si deus actu non cognosceret priuationes, & negationes, quæ actu dantur, & de nouo cognosceret illas, necessario mutaretur in tali scientia per additionem aliquam, vel augmentum, ratione cuius de nouo res terminaretur ad id, ad quod antea non terminabatur, cognoscendo de nouo illud, quod antea non cognoscebat, etiam si à parte rei daretur antea id, quod de nouo cognoscitur; sed deus in casibus supra positus de Christi corpore, posito in spat. imaginario, & de productione illius extra cælum, ratione illorum per vos de nouo est præsens deus ibi extra cælum, & illud spatium, cui est præsens, non est de nouo, sed semper ab æterno fuit, & nihilominus ab æterno, & ante productionem, & positionem corporis Christi, ibi non erat intrinsecè præsens deus: ergo hoc non erat ex defectu talis spatij, sed potius ex defectu præsentia: dei: ergo ut de nouo incipiat esse præsens ibi intrinsecè necesse est ut mutetur deus quoad præsentiam intrinsecè per additionem intrinsecam talis præsentia, ratione cuius extenditur de nouo ad illud vacuum, seu priuationem, aut carentiam corporis, ut in exemplo scientia: circa priuationes patet manifeste.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria solvuntur.

78 **A**ntequam autem solvamus argumenta, aduertendum est cum P. Suarez, ut tollatur equivoco; quia cum dicitur res aliqua esse alicubi vel in aliquo loco, duo posse in hac loquutione includi, vnum est intrinsecum & absolute præsentia, quam res ibi habet, aliud est habitudo ad rem aliam, quam contingit, vel quantitate molis, vel quantitate virtutis actiua, vel relatione præsentia: substantia: suæ, vel quantitatis. Hæc duo necessaria sunt in corporibus: quæ circumdantur corpore continente, dicitur enim locatum esse in circumscribente medio contractu quantitativo, & præterea habet in se suam præsentiam intrinsecam, quæ à nobis explicatur per habitudinem ac centrum & polos mundi; eademque manet etiam si corpora circumscribentia mutantur, aut fluant, imò etiam si per divinam potentiam omnia perirent. En in cælo Empyreo invenitur hæc præsentia sine corpore circumdante, quia hæc præsentia non refertur ad alterum, cui res dicitur præsens vel per cognitionem, vel per loci propinquitatem, quomodo etiam solet illa vox usurpari, sed sumitur absolute et si in usu positum esset dici posset adfentia, quia nihil aliud est; quam rem ibi adesse, ubi esse dicitur, quod in corpore non potest esse corpus extrinsecè circumdans, sed aliquid intrinsecum de quo latissime in Physicis & logica. Adhuc ergo modum intelligendum est in rebus spiritualibus, & præsertim in Deo, de quo nunc agimus servata differentia, & proportionem; quia præsentia Dei spiritualis est, & omnino immutabilis, & indefectibilis, contactus vero Dei est virtualis per propriam actionem eius.

79 Quando ergo dicitur Deus esse extra mundum in spatiis imaginariis, si intelligatur ibi esse; quasi cum habitudo ad aliquid aliud quod contingat, est plane falsum & impossibile, & hoc tantum videntur intendisse Doctores citati pro

prima sententia; imò neque aliud probant rationes aduersariorum; nam contactus dei virtualis est ad aliquam veram rem positivam quæ in spat. imaginario non est & eodem sensu verum est quod Tertulianus Augustinus, Theodoretus, & alii Doctores citati à Patre Vasquez asserunt dicendo, deum antequam mundum creasset, non fuisse in aliquo loco, sed in seipso. Denique eodem sensu verum etiam est non pertinere ad immensitatem dei, ut sit in loco infinito, imò nec omnino sic esse in loco, quia immensitas est attributum intrinsecum, & necessario conveniens deo: sic autem esse in loco includit liberam actionem dei, ut intelligatur deus esse extra mundum solum per realem, & formalem præsentia: suam, eomodo, quo explicuimus in nostra conclusione sine habitudo actuali, ut ita dicam ad aliquam rem positivam extra ipsum, solum per adfentiam tali spat. & vacuo, sic negari non potest, deum esse extra mundum, id enim tam in doctrina fidei, quam in ratione naturali conuincunt sine dubio ea, quæ pro nostra conclusione adduximus.

80 Quæ si eodem sensu dicatur, Deus esse in spat. illo immenso, vere etiam dicitur. Inequivoco autem laborant, qui putant illam particulam, esse in spat. dicere habitudinem ad spatium tanquam ad aliquid distinctum quod contingitur, & ideo argumentantur, hoc repugnare, quia spatium est nihil, non est tamen hic sensus illius loquutionis, sed intransitiue, ut ita dicam sumenda est illa particula, & declaratur optime per ordinem ad conceptionem nostram; quia ubi nos concipimus spatium per modum uacui apti repleti corpore, ibi est præsentissima diuina substantia, totumque illud substantialiter replet; nam quia nos spiritualia hæc non possumus concipere, nisi per ordinem ad materialia, ubi actu non est aliquod corpus, concipimus aptitudinem, ut ibi sit & ibi etiam intelligimus adesse deum; ad hunc autem præsentia: modum non est necessarium, ut spatium sit aliquid, præter Deum ipsum positivum, cum non fiat nec realiter contingatur à deo, sed satis est, ut sit quædam vacuitas apta repleti corporibus, ut per habitudinem ad illa possumus prædictam Dei præsentiam concipere, ac declarare quod potest ex ipsis corporibus non obscure intelligi, nam corpus Christi (prosequendo exemplum supra positum) extra cælum existens, ibi realiter est præsens absque corpore circumscribente, & replet corporaliter illud spatium, quod occupat, non quia spatium illud prout distinctum à corpore Christi sit aliquid reale positivum, sed quia per ipsius corporis præsentiam sit corporale spatium, & reale, quod ex se vacuum erat, & nihil, ut ita dicam; ad hunc ergo modum ut substantia Dei esset ibi præsens antequam ibi ad esset corpus Christi, non est necesse illud spatium esse aliquid reale positivum distinctum à substantia Dei.

81 Ex quo etiam intelligitur, quid indicent illa aduerbia *temporalia & localia*, cum dicimus, Deum fuisse ab æterno, hic, ubi nunc creatus creatus est mundus, vel ibi vbique creari posset, aut tunc fuisse quando potuit à Deo creari ante totum tempus reale præteritum; nam sicut illud tunc non significat aliquam durationem, quæ actu extiterit, distinctam à Deo, sed significat ipsammet durationem Dei, ut aptam ad coexistendum tempori, vel instanti, quod antea esse posset; ita illud ad verbum *ibi*, aut *hic* non

indicat locum realem actu existentem, sed solam præsentiam Dei per immensitatem, ut de se aptam ad coexistendum localiter cuicunque corpori realiter ibi existentem, quæ omnia indicant infinitam præsentiam Dei, secundum quam intime est in omnibus rebus secundum illud Pauli *Actor. 17.* non longe est ab unoquoque nostrum, ubi loquitur Paulus de indistantia locali, aut de præsentia intima Dei in nobis, & non de providentia aut cura nostrorum rerum, ut aperte exposuit Theophilact. neque aliud sensit Beda; expressius vero Hieronymus *Isaia 66.* ait, Paulum protulisse illa verba, [ut Iudæicum conuincat errorem, qui putant invisibilem & incorporealem, & incomprehensibilem Deum templo Hierusalem posse concludi.] Vnde illa verba Pauli æquivalere dicit illis, [nonne cælum, & terram ego impleo.]

81 Quibus positis facile est respondere Sanctis Patribus citatis pro contraria opinione & in primis Tertulianus loquitur eo modo, quo diximus supra, videlicet Deum nullo modo indigere, neque loco, neque mundo, neque creatura aliqua ut sit, sed ibi sufficere ad omnia, & ideo ait, Deus erat solus, & ipse sibi & locus, & mundus; Præceas enim heretice iudicabat, Deum non posse esse ante omnia; quia si esset deberet esse in loco positum, à quo containeretur; sed nihil erat positum: ergo non erat Deus; quam argumentationem refutans Tertulianus, asserit Deum non dependere à loco, neque contineri ab ipso, sed sibi sufficere, ac proinde potuisse esse ante omnem locum positum præsentialiter, nihilominus tamen nunquam negavit Tertulianus, Deum præsentem fuisse ante creaturas in toto hoc vacuo, seu spatio, in quo & creaturus erat mundum, & posset creare infinitos mundos. Item negabat Tertulianus, Deum esse in hoc spatio, sicut res materiales sunt in loco, quatenus continentur ab illo, & limitantur ab eodem, dicendo habitudinem ad illum & ideo dicebat, Deum non habere locum, utique comprehendentem illum, & quem ante creationem rerum posset contingere, cum quo bene stat id, quod in aliis locis à nobis adductis ipse dixerit, videlicet, Deum esse per omnia spatia imaginaria præsentem, ut patet ex nuper dictis in notabili ad replicam adversariorum respondeo, Tertulianum, dum dixit, Deum sibi esse locum, non loquutum fuisse de loco proprio, quia idem non potest esse sui ipsius locus, ut patet ex tota Philosophia; locus enim, & locatum distinguuntur realiter, & ideo omnes Doctores etiam adversarii docent præsentiam, quæ est ratio existendi in loco, esse relativam aut secundum esse, aut secundum dici; sed relativum non est ad se, sed ad aliud: ergo locus, ad quem est relativam præsentiam, & quem respicit per præsentiam locatum, est distinctus à parte rei ab ipso locato, & præsentia ipsius: ergo si Tertulianus docet, Deum esse sibi mundum & locum, non loquitur de loco proprio, alias etiam loqueretur de mundo proprio, & sic Deus in sententia Tertuliani esset proprie & formaliter congeries hæc elementorum, mixtorum, & cæterarum creaturarum, quod est aperte hereticum: ergo si de mundo intellecta propositio non sumitur in sensu proprio, neque etiam sumitur in sensu proprio de loco; quia æque, & eodem modo loquitur de mundo, ac de loco, quare sensus Tertuliani est alius ab eo, quem perperam collimant adversarii, tanquam scopum videlicet Deum nullius rei indigere, neque dependere, ut sit à quacunque creatura, sed potius tam perfecte esse sine omnibus solum, ac cum illis; quia

sibi sufficientissimus est; eodem modo respondetur ad Augustinum, & Theodoretum, quibus simul applicanda est solutio in notabili posita.

Ad rationem respondeo negando antecedens; 82 Ad probationem Antecedentis distinguo maiorem, id quod vere nihil est, non potest esse locus, quem contingat virtualiter locatum; & quod contineat positum illum, ut de ultima superficie corporis continentis docebat Aristoteles, concedo Maiorem, non potest esse locus, cui adfit, & sit præsens ut explicuimus in notabili, nego maiorem. Denique nego absolute minorem; si nihil in toto rigore sumatur, ut patet ex dicendis, disput. ultima huius metaphys. de ente rationis, ubi late explicuimus, quid sit proprie nihil & quomodo distinguatur à negatione, & privatione, quæ connotat positum; cui connectitur, & cui coniungi potest, cum autem vacuum illud sit negatio per modum privationis, connotans positum, cui adiungatur, inde est, quod non sit nihil purum.

Ad probationem minoris dicimus, vacuum illud, licet non sit aliquid positum, esse tamen veram, & realem carentiam, sine fictione; quod sufficit ut sit locus, cur præsens sit locatum. Ad probationem maioris respondeo; fictitium esse dicere, locum recipere locatum, sicut falsum est asserere, locum habere rem locatam; locus autem nihil aliud est, quam spatium, cui res locata adest per præsentiam, ad quod non est necesse ut sit positum quid, ut late in phisicis demonstrat, disput. de loco.

Ad confirmationem, & declarationem respondeo spatium illud imaginarium primario, & essentialiter non consistere in negatione rei locatæ, sed potius in quadam negatione aptitudinis positivæ ad continendum corpus, & cui possit res spiritualis ita adesse, ut contingat virtualiter illam cum non repugnantia, ut corpora, & res positivæ veniant ad illam, & ibi sint præsentem.

Secundo alii respondent nihil aliud esse spatium imaginarium, quam carentiam primario & formaliter cujuscunque corporis quæ per adventum illius destruitur; vnde ante productionem aeris totum hoc intervallum erat carentia corporis, adveniente autem aëre, qui corpus est, destrui illam; sed hæc solutio plures patitur difficultates de immobilitate loci; unde ne in illas incidamus, quas late oppugnavimus in phisicis persilendum est in prima solutione, & dicendum est, talem carentiam explicandam esse ad modum, quo possibilitatem explicui supra; unde si aliquæ difficultates emergunt, tract. de possibilitate solvuntur; hæc autem carentia, aut negatio aptitudinis positivæ ad continendum, &c. de se immobilis est; quia de se, & de sua essentia est locus; qui quatenus talis ex vi suæ definitionis debet esse immobilis, videantur dicta late in Phisicis disput. citata de loco; cætera autem quæ adversarii contrarios adducunt, in nituntur falso supposito, videlicet vacuum illud esse non repugnantiam ad essendum, ac proinde esse possibilitatem rei; hoc enim falsissimum est; aliud enim est possibilitas rerum, aliud autem vacuum aptum repleti corpore; unde licet verum sit, quod res non possit esse in non repugnantia ad existendum, tanquam in loco; quia non repugnantia ad existendum est propria vniuscuiusque, locus autem est communis.

Deinde unaquæque res potest mutare plures locos per motum localem, possibilitatem autem propriam, seu non repugnantiam ad essendum non

Quaest. IV. Vtrum Deus sit in spatio imag. 223

non potest mutare; quia possibilitas uniuscuiusque rei est de essentia illius, essentia autem est immutabilis, quia est aeterna veritatis praecipue per motum localem, & omnino accidentalem, alias quicumque homo dum moveretur localiter, mutaret essentias, ac proinde destrueretur; quia res sine sua essentia existere non potest; nunc autem etiam si adversarij suis argumentis non obligent ad difficultatem maximam, de modo existendi Dei in omnibus rebus, sive positivis, sive negativis, nihilominus tamen ad complementum operis opere primum duxi agere de illa & de differentia, quae datur inter praesentiam, ei, & praesentiam creaturarum, tam spiritualium, quam corporum.

Explicatur difficultas de praesentia Dei.

86 Ad quod suppono, omnem praesentiam, siue Angeli sive corporis, per quam res est praesens alicui spatio divisibili esse formaliter divisibilem, constareque partibus realiter distinctis inter se, & ratio est manifesta quia omnis praesentia creaturae est modus, & non res, ut late egi in *Physicis*, & in *praedicamento Vbi*; eo quod sit ultima determinatio ad spatium: ergo est pura actualitas sine potentialitate; quare ubi illud, quod actu est, in hac parte spatij, ita est determinatum ad hoc spatium ut non possit esse in alio; quia non habet potentialitatem ad id, quod actu non habet; alias iam non modus, sed res esset: ergo ubi per quod est praesens Angelus, & corpus huic parti spatij distinguitur ab ubi alterius spatij formaliter a parte rei; unde ubi totale constans ex illis, & per quod totum Angelus est in toto loco continue, erit formaliter compositum ex pluribus partibus realiter distinctis, ac divisibilibus; quapropter quando Angelus habet totam suam substantiam praesentem in loco extenso, quamvis entitas Angeli nullas habeat partes, nihilominus ubi Angeli habet illas, ita ut licet in illo modo ubi seu praesentia non sit vlla extensio ex parte subiecti, quod indivisibile est, est tamen necessaria aliqua extensio seu partium distinctio in tali modo praesentia in ordine ad diversas partes loci, seu spatij, cuius signum evidens a posteriori est; quia potest Angelus ommittere, & a fortiori idem est de corpore praesentiam ad vna partem spatij, & conservare ad aliam: ergo signum est, illas partes praesentiae esse in re distinctas; alias non posset a parte rei una destrui, conservata alia, sicut etiam in anima rationali toti corpori unita intelligimus modum unionis ad totum corpus, licet non habeat partes ex subiecto, scilicet anima habere tamen illas per habitudinem ad diversas partes corporis, signumque est quod cum vna pars abscinditur v. g. manus, amittit animam partialem unionem ad illam partem materiae, conservata unionem ad reliquas partes corporis: idem ergo proportionaliter intelligendum est de praesentia locali.

87 E contra vero contingit in Deo, quod praesentia Dei nullo modo sit divisibilis, neque composita ex partibus distinctis, sed omnino simplex, & indivisibilis, tum quia identificatur cum ipsa essentia Dei, quia praesentia Dei non est extra Deum sed in Deo intrinsece; quidquid autem est in Deo, Deus est, ut decrevit Concilium Remense contra Gilbertum Porretanum, inde evenit, quod praesentia Dei identificetur cum Deo, & sit Deus: atqui Deus est omnino sim-

plex, & indivisibilis: ergo ipsa praesentia est similiter simplex, & indivisibilis, tum etiam, quia praesentia Dei non est modus sed res perfectissima, ac proinde, licet faciat Deum praesentem ut ita loquar, seu constituat Deum adfentem hic, non est necesse, ut sit ita determinatio ad hunc locum, ut non possit esse alibi; in quo aliquo modo comparatur praesentia Dei non praesentiae, & ubi angelico, sed potius substantiae Angeli, quae quia res est, & non modus, ita est in hoc loco, ut possit esse alibi sine additione, & diminutione; quod contra contingit in praesentia ipsius Angeli ut iam dixi, ex eo quod modus est: ergo non mirum, quod licet praesentia Dei sit hic & alibi, non sit per distinctionem aptum, sed per vnam & indivisibilem entitatem, cum extensione tamen virtuali, per quam aequivalet rebus formaliter extensis, & divisibilibus; unde colligitur notanda differentia inter divinam substantiam, & alias immateriales; nam aliae cum sunt in loco extenso, ita sunt in illo, ut licet tota sua substantia sit in toto & tota in qualibet parte, nihilominus tamen praesentia talis substantiae non est tota in toto, & tota in qualibet parte, sed potius pars in parte & tota in toto; divina autem substantia ita est in toto loco extenso, ut sicut eandem essentiam totam habet in toto loco, & in qualibet parte, ita similiter eandem habeat indivisibilem praesentiam totam in toto loco, & totam eandem in qualibet parte; quod quidem sicut admiratione dignum est, ita etiam est divina eminentia, & perfectione dignissimum, quia cum in nulla perfectione suas partes habeat, non potest alicubi habere aliquid perfectionis suae quacunque ratione consideretur, quin ibi etiam totam habeat praesentiam, & ideo ubicumque se exhibet praesentem totam suam immensitatem exhibet, atque hinc etiam intelligitur quod licet interdum nos more nostro loquamur de hac praesentia divina, tanquam de modo, vel dispositione divinae substantiae, ut explicare possimus eius infinitam praesentiam, & immensitatem, re tamen vera non est modus, sed ipsamet divina substantia absque vlla distinctione in re.

Solum superest difficultas, quomodo Deus existat de novo praesens formaliter in rebus, quas de novo creat sine diminutione & additione ex parte Dei.

88 Aliqui dicunt, hoc contingere, quia talis praesentia Dei in rebus de non creatis est solum denominatio extrinseca ab illis, ad quod sufficit, ut illa solum mutentur, & non Deus: explicant hoc exemplo turris, vel saxi in medio fluminis persistentis immobiliter; turris enim iam his partibus aeris, iam illis de novo est praesens, & idem est de saxo respectu aquarum de novo advenientium, hoc est sine mutatione intrinseca ex parte saxi, vel turris, & solum per mutationem aquarum, & partium aeris.

89 Sed haec solutio falso nititur principio, & exemplo, quia turris, aut saxum non est extrinsece praesens aquae aut aeri, sicut neque extrinsece est praesens spatio, sed intrinsece est praesens tam aeri, quam spatio; sicut etiam saxum intrinsece est praesens solo, & aquis per distinctas tamen praesentias, quae separantur inter se; nam praesentia ad partes aquae mutatur ad mutationem aquarum; unde recedentibus aquis, desinunt praesentia ad illas, manente tamen eadem praesentia ad spatium, cum habitudine ad polos;

polos, & centrum aut secundum esse, aut secundum dici, ut explicui *disputat. de loco*: ergo præsentia illa non possunt deferuire ad explicandam præsentiam dei; siquidem deus etiam si intrinsecè, & non extrinsecè sit præsens rebus de nouo existentibus, non patitur diminutionem, additionemve formalem à parte rei præsentiarum sicut faxum, & turris.

91 Sed hoc totum mysterium explicandum est secundum nostra principia per additionem, & diminutionem virtualem, solam deo conuenientem propter suam eminentiam, de quo quia *disput. de liberr. Dei*, data opera latissime nobis agendum est, nihil hic agere operepretium duxi, videantur ibi dicenda, quæ sufficiunt ad præsens negotium, & facile possunt applicari præsentii difficultati.

DISPUTATIO XVIII.

De natura intellectus diuini, eiusque
intellectione.

QUESTIO I.

Virum detur intellectualis cognitio in Deo
scientifica, infinita?

SECTIO I.

Prima conclusio ponitur.

1 **D**E fide est dari in Deo sapientiam; vt patet ex illo *Psal.* 146. [Sapientia eius non est numerus.] & *Sapientia* 9. [qui fecisti omnia verbo tuo, & sapientia tua constituisti hominem.] *Proverb.* 3. Dominus sapientia fundauit terram, & stabiliiuit cælos prudentia, *Eccles.* 1. sapientiam Dei præcedentem omnia quis inuestigauit? *Ad Roman.* 11. O altitudo diuitiarum, sapientia, & scientia dei, *ad Colossenses* 2. [in quo sunt omnes thesauri sapientia, & scientia Dei.]

2 Nominem scientia tribuitur Deo in Scriptura cognitio actualis intellectualis, præter duo loca nuper adducta in aliis multis, vt *Psal.* 72. [quomodo scit Deus, et si est scientia in excelsis.] *Lucæ* 12. [scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis,] *ad Rom.* 8. [quos præcinit, & prædestinauit,] *Psal.* 138. Tu cognouisti omnia nouissima, & antiqua; præterea tribuitur Deo scientia per modum habitus. 1. *Regum.* 2. Deus scientiarum dominus est, & ipsi præparantur cogitationes; & *Iob* 12. apud ipsum moratur scientia, & *cap.* 21. nunquid Deum docebit quispiam scientiam: & *Esther.* 14. Domine qui habes omnem scientiam; nam Verbum illud, moratur, habes, denotant permanentem, & quasi habitualement scientiam in Deo reperiri. *Psal.* 138. aperte hæc veritas demonstratur ibi, mirabilis facta est scientia tua ex me; vbi alia litera, habitans in te scientia per me quasi per radium mirabiliter demonstratur; quem locum *Chrysostom. hom.* 1. de incomprehensibili Dei natura, circa medium, ponderans,

altiusque repetens superiorem versum, quia terribiliter magnificatus es; sic ait; [quid cum terribiliter dicat, significat? multa sunt quæ licet miramur, non tamen cum timore, verbi gratia, magnifica ædificia solummarum, ornamenta patietum, picturas corporum, flores, & elegantiam miramur. Item maris vastitatem, immensosque gurgites, sed non sine metu, cum eius inspicimus altitudinem. Sic & Propheta cum vastum id immensumque in æternum permanentis diuinæ scientia, atque sapientia mare inspicit, vertigine quasi tentatus stupefit, ac summo cum timore demirans recedit, atque exclamat; confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, ac cunctis mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam.]

Itaque in Deo omne genus scientia, ablati omnibus imperfectionibus suam regiam sedem collocauit, quod ex ipso nomine Θεός, Græce, Latine Deus, mirabiliter demonstratur. Damascenus enim *lib.* 1. *fidei. cap.* 12. in medio, Theos, inquit, vel à Thein, id est currere, & disponere vniuersa vel ab αἰθερί, id est vrere (Deus enim ignis est, omnem malitiam consumens) vel à Θεασθαι, id est intuendo omnia; nam nihil eum latere potest; imo omnium inspector est, secundum illud *Eccl.* 1. *cap.* 23. Oculi domini lucidores sunt super solē circumspicientes omnes vias hominum, & profundissimum abyssi; & 44. cognouit enim Dominus omnem scientiam, quod ratiocinando conuincit eleganter David *Psal.* 93. [dixerunt non videbit dominus, nec intelliget Deus Iacob, intelligite insipientes, & stulti aliquando sapite. Qui plantauit aurem non audiet, qui finxit oculum non considerat,] quod ante dixerat Athanasius, *tract. de definitionibus*, §. quid est Deus, & in questionibus de natura Dei, *quest.* 2. qui etiam in *Dialogo primo. contra Macedonium* sub initium, ait: [vocabulum Deus naturam significat, omnia contemplantem, aut perudentem;] verum hanc etimologiam fusius, quam ceteri Nizenus exponit, *lib.* ad Ablabium, quod non tres vij, S. Thomas 1. *contra Gent.* *cap.* 44. qui omnes videntur hoc accepisse ex Dionysio, de diuinis omnibus, *cap.* 12. prope medium, vbi hanc rationem nominis exponens, sic ait, [diuinitas est omnia contemplans prouidentia; atque id perfecta bonitate omnia vndeque lustrans, & complexu suo complens,] cuius vestigiis insilens Clemens Alexandrinus *lib.* 1. *Sromatum, in fine*, ibi: Theos dictus est à Theaste, hoc est videre, & contemplari; vel à Thein, quod est disponere, tanquam expositione, & ordine, & administratione; & Cyrill. *lib.* 1. *contra Iulianum, colum. vltima*, Augustinus *lib.* 7. *confessionum, §. 9. & l. 10. de ciuit.* c. 29. prope finem, Gregor. Magnus, *lib.* 21. *Moralium, c. 5.* Hilarius *lib.* 9. de Trinit.

SECTIO II.

Secunda conclusio ponitur.

L Vmine naturali demonstratur, Deum habere infinitam scientiam, ita docuit, & demonstrauit Aristoteles, *lib.* 1. *Ethic. ad finem*, & *libro* 1. *Met.* in proæmio, *cap.* 2. & 3. *Metaphys.* *cap.* 4. *text.* 15. & *lib.* 12. *Met.* *cap.* penultim. *text.* 51. ibi: [sive nihil intelligat, sed ita se habeat, vt docet] siue nihil intelligat, sed ita se habeat, vt docet, siue quidam præcellens erit; seipsum ergo intelligit, si est quidem quod optimum est, & est intel